

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Географічний факультет

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ ПРОСТОРУ

для студентів

галузь знань	10 Природничі науки
спеціальність	106 Географія
освітній рівень	магістр
освітня програма	Урбаністика та регіональний розвиток
вид дисципліни	обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	6
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: Петренко-Лисак А.О.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

1. Мета дисципліни – ознайомлення з основними теоретичними визначеннями, способами тлумачень та означень понять «простір» та «соціальний простір» в соціології, соціально-гуманітарних та суміжних науках, актуалізація теми простору в урбаністичній рефлексії, означення наукової перспективи використання просторових концептів в теоретичних розвідках і прикладних дослідницьких практиках.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Знати базові теорії з урбаністики

2. Вміти аналітично мислити

3. Володіти елементарними навичками роботи з комп'ютерною та цифровою технікою

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна носить проблемний характер, сприяє формуванню в професійній свідомості майбутніх фахівців з урбаністики, управління міським та регіональним розвитком уявлень щодо проблематичності просторових концептів і метафор в соціологічній теорії і практиці. Передбачається набуття вмінь критично опрацьовувати першоджерела, розвиток навичок аналізу, порівняння та оцінки методологічної спроможності різних концепцій соціального простору і методів його дослідження, здобуття знань про способи тлумачень та означень поняття «соціальний простір», про відмінності між фізичним і соціальним просторами суспільства, про основні теоретичні концепції, які експлікують поняття соціального простору, про роль і значення просторових метафор в соціології, про сутність просторових образів та уявлень та їхнє соціальне значення і можливості практичного використання в дослідницьких практиках.

4. Завдання (навчальні цілі): основним завданням є сприяння формуванню в професійній свідомості фахівців з урбаністики уявлень щодо проблематичності та евристичного потенціалу просторових концептів і метафор в міських дослідженнях та в аналітичній роботі.

Що спрямовано на формування наступних **компетентностей:**

ЗК1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

СК1. Здатність до використання законів, теорій, концепцій і парадигм сучасної географії, історії розвитку географічних досліджень та ідей для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.

СК2. Здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку і планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів.

СК6. Здатність застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (РН) (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
I	знати відмінності між фізичним і соціальним просторами суспільства, основні теоретичні концепції, що експлікують поняття простору, соціального передусім; роль і значення просторових метафор в соціології і суміжних науках,	лекції, практичні заняття, самостійна робота	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси); реферат; іспит	30

	сутність просторових образів та уявлень та їхнього соціального значення; поняття приватного та публічного простору, територій і місця, простору дії, відмінності та діалектичні зв'язки між глобалізацією, регіоналізацією, локалізацією			
2	вміти працювати з сучасною науковою літературою, критично опрацювання першоджерела та результати досліджень, використовувати методи аналізу, порівнювати та оцінювати методологічну спроможність різних концепцій та методологій вивчення соціального простору	лекції, практичні заняття, самостійна робота	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси); реферат; іспит	35
3	організувати та презентувати дослідницький проект	самостійна робота, практичні заняття	презентація, міні-конференція	15
4	вести аналітичну, дослідницьку та пошукову діяльність	самостійна робота, практичні заняття	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси)	20

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код)	1	2	3	4
Програмні результати навчання (назва)				
ПР04. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, розроблення нових методів і процедур в географії та міждисциплінарних контекстах	+	+		
ПР06. Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.		+	+	
ПР08. Здійснювати дослідження природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки.			+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

- активна робота на лекційних та практичних заняттях: РН1, РН2, РН4 – **20 балів**.
- виконання контрольних робіт: РН1, РН2, РН3, РН4 – **20 балів**.
- виконання та презентація результатів дослідницького завдання: РН3, РН4 – **20 балів**.

- **підсумкове оцінювання:** письмовий екзамен – **40 балів** (мінімальний бал успішного складання екзамену – 24 бали).

- **умови допуску до підсумкового екзамену:** студент не допускається до екзамену, якщо за семестр він набрав менше ніж **36 балів**; такий студент допускається до екзамену за умови написання реферативної роботи (есе) та практичного завдання за змістом та обсягом відповідними до тематики неопрацьованих ним тем з дисципліни.

7.2 Організація оцінювання:

Робота на лекційних і практичних заняттях оцінюється по факту проведення, бали накопичуються протягом семестру.

Контрольні роботи виконуються після вивчення тематичного блоку в межах годин самостійної роботи.

Дослідницьке завдання виконується наприкінці семестру, результати презентуються на двох останніх за графіком навчання практичних заняттях в форматі міні-конференції.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни.

Тематичний план лекційних та практичних занять

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1. Простір та теорії простору.				
1	Теоретичне різноманіття смислів концепту «простір» та основних просторових понять. Фізичний, біологічний та соціальний виміри простору.	4	2	10
2	Соціологічні та навколосоціологічні теорії простору.	4	2	10
Контрольна робота 1				2
2. Соціологічний вимір простору суб'єкта.				
3	Соціальний хронотоп. Соціальна пам'ять в просторі і часі.	2	2	10
4	Особистісний простір.	2	2	10
5	Простір дому та оселі. Двір. Треті місця.	2	2	10
Контрольна робота 2				2
3. Близький простір.				
6	Простір поселення: місто та село. Архітектурний простір.	2	2	10
7	Явища топофілії і топофобії.	2	2	10
Контрольна робота 3				2
4. Просторові переміщення				
8	Соціальні переміщення простором. Соціологія транспорту.	2	2	12
9	Соціологічні методи дослідження простору	4	4	20
Контрольна робота 4				2
Дослідницьке завдання			4	20
Всього:		24	24	130

Загальний обсяг 180 год., в тому числі:

Лекцій – **24 год.**

Практичні заняття – **24 год.**

Консультація – **2 год.**

Самостійна робота – **130 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основна (базова):

1. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження. Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених. – К.: Дух і Літера, 2015. – 380 с.
2. Добренев В.И., Кравченко А.И. Фундаментальная социология: В 15 т. Т.5: Социальная структура. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 1096 с.
3. Петренко-Лисак А.О. Соціальний простір у міждисциплінарному вимірі. – К.: Вадекс, 2013. – 400 с.
4. Як досліджувати публічні простори в Україні: напрями і методи. Практичний посібник / Кушніренко О., Петренко-Лисак А.О., Шутюк О. – К.: ВАДЕКС, 2020. – 38 с.

Додаткова:

1. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті / Пер. з нім. К. Дмитренко, Л. Доронічева, О. Юдін. – К.: Ніка-Центр, 2012. – 440 с.
2. Ахундов М.Д. Концепция пространства и времени: истоки, эволюция, перспективы. – М., 1982. – 224 с
3. Башляр Г. Поэтика пространства. – М.: Ад Маргинем Пресс, 2014. – 352 с.
4. Бурдьё П. Социальное пространство: поля и практики / Пер. с франц.; отв. ред. перевода, сост. и послесл. Н.А.Шматко. – М.: Институт экспериментальной социологии; СПб.: Алетейя, 2007. – 576 с.
5. Бурдьё П. Социология социального пространства / Пер. с франц.; отв. ред. перевода, сост. и послесл. Н.А. Шматко. – М.: Институт экспериментальной социологии; СПб.: Алетейя, 2007. – 288 с..
6. Вильковский М.Б. Социология архитектуры. – М.: Фонд «Русский авангард», 2010. – 592 с.
7. Лефевр А. Производство пространства; пер. с фр. – М.: Strelka Press, 2015. – 432 с.
8. Ольденбург Р. Третье место: кафе, кофейни, книжные магазины, бары, салоны красоты и другие места «тусовок» как фундамент сообщества; пер с англ. А. Широкановой. – М.: НЛО, 2014. – 456 с.
9. Парк Р. Экология человека // Теория общества: фундаментальные проблемы / Под ред. А.Ф. Филиппова. – М.: Канон-пресс-Ц, 1999. – С. 384-400.
10. Потемкин В.К., Симанов А.Л. Пространство в структуре мира. – Новосибирск, 1990. – 176 с.
11. Социальное пространство: Междисциплинарные исследования: Реферативный сборник / РАН. ИНИОН. Центр социальных научно-информационных исследований. Отдел социологии и социальной психологии. Отв. ред. Гирко Л. В. – М.: ИНИОН, 2003. – 196 с.
12. Филиппов А.Ф. Социология пространства. – СПб.: «Владимир Даль», 2008. – 285 с.
13. Эллард К. Среда обитания: Как архитектура влияет на наше поведение и самочувствие; пер. с англ. – М.: Альпина Паблишер, 2016. – 288 с.